

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЛОКУСУ КОНТРОЛЮ ТА НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ

Світлана Ставицька

доктор психологічних наук, професор кафедри педагогіки і психології
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
03057, Україна, м. Київ, Берестейський проспект, 54/1
stavytska.svitlana@kneu.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0003-0800-0876>

Валентина Кутішенко

кандидат психологічних наук, доцент
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
04053, Україна, м. Київ, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2
v.kutishenko@kubg.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0002-5597-705X>

Анотація

Статтю присвячено теоретичному й емпіричному аналізу взаємозв'язку локусу контролю та мотивації навчальної діяльності студентів-психологів. Для проведення дослідження було застосовано комплекс теоретичних (аналіз і узагальнення літератури з проблеми дослідження) та психодіагностичних методик, «Діагностика навчальної мотивації студентів» (А.О. Реан і В.А. Якунін, модифікація Н. Ц. Бадмасвої), «Визначення рівня суб'єктивного контролю» (Є.Ф. Бажин, Є.А. Голинкіна, Л.М. Еткінд). Взаємозв'язок отриманих показників визначався за допомогою кореляційного аналізу (r-Спірмена). Загальну вибірку дослідження склали 90 осіб – студенти 3-4 курсів КНЕУ імені Вадима Гетьмана, КСУ імені Бориса Грінченка та УДУ імені Михайла Драгоманова. Вік та стать респондентів у дослідженні не враховувалися. За результатами дослідження визначено, що найбільш вираженими (у порядку спадання) у студентів є комунікативні мотиви, мотиви престижу та професійні мотиви, мотиви уникання неприємностей і нарікань. Також, значна кількість студентів навчається у ЗВО лише задля отримання диплому про вищу освіту та тому, що подобається соціальна роль студента. У більшості студентів переважає зовнішня мотивація й екстернальний локус контролю. Встановлено, що рівень суб'єктивного контролю студентів-психологів впливає на мотивацію їх навчальної діяльності. Студенти з інтернальним локусом контролю мають переважаючу внутрішню мотивацію і навчаються у ЗВО, насамперед, задля здобуття знань та майбутньої успішної професійної діяльності. Здобувачі вищої освіти з екстернальним локусом контролю мають, переважно, зовнішню навчальну мотивацію і їх метою, передусім, є отримання хорошої оцінки, диплому, стипендії, схвалення викладача та одногрупників, а не оволодіння змістом навчальних предметів чи здобуття глибоких фахових знань. Отже, за результатами кореляційного аналізу емпірично доведено існування достатньо вираженого взаємозв'язку між рівнем суб'єктивного контролю студентів-психологів та мотивацією їх навчальної діяльності.

Ключові слова: навчальна діяльність, зовнішня мотивація учіння, внутрішня мотивація учіння, інтернальний локус контролю, екстернальний локус контролю.

Вступ

У наш час проблема взаємозв'язку мотивації і локусу контролю в освітньому процесі не є широко розгорнутим науковим питанням, яке безпосередньо розглядається і вивчається. Проте, сформованість цих психічних феноменів у студентів є безпосередньо пов'язаною з успішністю навчання. А отже, процес формування мотивації в освітньому процесі – це необхідна умова побудови ефективної педагогічної системи.

Всі психологічні установки студентів пов'язані з зовнішніми і внутрішніми факторами, тобто з локусом контролю, який, відповідно, може призводити до позитивних досягнень або невдач в отриманні знань. Мотивацію учіння можна розглянути з двох сторін: певна частина студентів не проявляє інтересу до навчання і не прагне підвищити якість успішності, а для іншої – навчання є можливістю в забезпеченні своєї професійної діяльності, прагненням отримати стійкі знання, чітко сформувані подальші цілі і плани. Тому важливим є формування саме мотивації учіння.

Дослідження особливостей мотивації учіння студентів з різним рівнем локусу контролю має важливе значення для розуміння особливостей розвитку успішності навчання та особистісних факторів. Такими факторами є активність, ініціативність і відповідальність за події власного життя, рівень зусиль, спрямованих на виконання навчальної діяльності.

Процес формування мотивації в освітньому процесі – це необхідна умова побудови ефективної освітньої системи. Дослідження особливостей мотивації учіння студентів з різним рівнем локусу контролю має важливе значення для розуміння особливостей розвитку їхньої успішності навчання.

Аналіз психологічної літератури дозволяє визначити локус контролю як схильність особистості приписувати свої успіхи або невдачі внутрішнім (інтернальний локус контролю) або зовнішнім (екстернальний локус контролю) чинникам. Для більшості людей, переважно, властивим є поєднання інтернальності та екстернальності у різних сферах життя. Локус контролю впливає й на успішність навчальної діяльності. Оскільки від нього залежить якою мірою студент буде перекладати відповідальність за отримані результати на зовнішні ресурси чи внутрішні якості і стани, як власні, так і оточуючих. Специфіка мотивації учіння студентів визначається різними чинниками та особистісними властивостями студента, зокрема, й локусом контролю.

Насьогодні проблематика мотивації учіння та локусу контролю активно досліджується як зарубіжними, так і українськими вченими. Зокрема, закордонні дослідники розглядають такі питання як: ресурси долаючої поведінки особистості (Terry, 1991); узагальнені підходи до зовнішнього й внутрішнього контролю підкріплення (Rotter, 1966); теоретичні проблеми самовизначення та сприяння внутрішньої мотивації, соціального розвитку та благополуччя (Ryan R. & Deci, 2000); атрибуційний аналіз мотивації досягнення (Weiner & Kukla, 1970); розгляд проблематики локусу контролю в диференціальній психології (Krampen, 1982).

В роботах вітчизняних вчених актуалізуються питання структури й особливостей формування навчальної мотивації студентів (Тимошук & Третяк, 2015); висвітлюються проблеми підготовки та розвитку навчальної мотивації кваліфікованих фахівців у закладах вищої освіти (Бондар & Литвинчук, 2020); досліджуються питання ролі локусу контролю у становленні особистісних якостей захисників своєї країни (Хижняк, 2008); аналізується роль локусу контролю в структурі Я-концепції особистості, як когнітивної детермінанти вибору копінг-стратегій (Демчук, 2016); визначається місце локусу контролю у спортивних досягненнях у взаємозв'язку зі стратегіями подолання стресу (Федорчук, Петровська,

Арнаутова, Ганага & Хмельницька, 2023); встановлюється взаємозв'язок локусу контролю з рефлексивністю особистості (Мирошник, 2023) та ін.

Також є ряд досліджень близьких до зазначеної проблематики. Зокрема, науковці дотично вивчають такі питання як: зв'язок локусу контролю з дезадаптацією підлітків (Gomez, 1998); взаєв'язок між локусом контролю та досвідом особистості (Thayer, Gorman, Wessman, Schmeidler & Mannucci, 1975); теоретичні підходи до проблеми взаємозв'язку різних видів мотивації та локусу контролю особистості (Шмідзен & Юхименко, 2021); загальні питання психологічних особливостей розвитку локусу контролю у студентському віці (Стахова & Галіцька, 2018); дослідження впливу локусу контролю на навчальну мотивацію студентів-агрономів (Скворчевська, 2021); особливості врахування навчальної мотивації та локусу контролю при підготовці практичних психологів (Бондар, 2017) та ін.

Також, у проведеному дослідженні, ми орієнтувалися й на роботи спрямовані на підбір адаптованих методик для проведення емпіричного етапу дослідження. Зокрема, доцільними до застосування є методи і методики вивчення навчальної мотивації студентів у закладах вищої освіти (Рекун, 2015); методи дослідження рівня суб'єктивного контролю (Бажин, Голинкіна & Еткінд, 1984); запропонована авторська методика діагностики тілесного локусу контролю (Хомуленко, Крамченкова, Туркова, Лесніченко & Миронович) та ін.

Мета дослідження: виявлення взаємозв'язку мотивації навчання та суб'єктивного контролю майбутніх психологів.

Завдання дослідження: 1) емпірично дослідити особливості мотивації навчання та локусу контролю майбутніх психологів; 2) виявити взаємозв'язок суб'єктивного контролю і навчальної мотивації студентів-психологів.

Методи дослідження.

Для вивчення психології особливостей мотивації учіння було дібрано такі методики «Діагностика навчальної мотивації студентів» (А.О. Реан і В.А. Якунін, модифікація Н.Ц. Бадмаєвої), «Визначення рівня суб'єктивного контролю» (РСК) (Є.Ф. Бажин, Є.А. Голинкіна та Л.М. Еткінда). Взаємозв'язок отриманих показників визначався за допомогою кореляційного аналізу (r-Спірмена), шляхом використання програмного забезпечення SPSS v.24.0 (IBM Corp. Released 2016). Загальну вибірку дослідження склали 90 осіб – студенти 3-4 курсів КНЕУ імені Вадима Гетьмана, КСУ імені Бориса Грінченка та УДУ імені

М. П. Драгоманова.

Результати та дискусії

За результатами проведених методик можна зробити певні висновки, щодо показників навчальної мотивації студентів і рівня розвитку та спрямованості їх локусу контролю. Спочатку узагальнено проаналізуємо показники, які стосуються учбової мотивації. Так, у досліджуваних, загалом, переважає зовнішня мотивація (у 76,4%), тобто мотиви таких студентів не пов'язані з самим процесом учіння, відповідно, внутрішня мотивація є низько вираженою. Значно менший відсоток респондентів (23,6%) зорієнтований на широкі навчальні мотиви закладені у самому процесі учіння.

Також у студентів за змістом домінують комунікативні мотиви (90%) і мотиви престижу (82,5%). У них виявляється спрямованість до заведення нових знайомств і прагнення бути кращим серед інших. Мотиви уникання неприємностей та нарікань притаманні 75,2%

студентів; далі за значущістю йдуть професійні мотиви (71,2%), мотиви власної творчої реалізації (64,2%), у поєднанні з і соціальними мотивами (62%), що може слугувати чинником, який полегшує виконання творчих завдань. Навчально-пізнавальні мотиви виявились найменш вираженими (58%).

Яскравим прикладом наданих відповідей є такі: «Заради отримання диплому» (72%), «Хочу стати хорошим психологом» (75,3%), «Подобається бути студентом (78,9%), «Просто цікаво» (86,7%). Менш вираженими є такі відповіді як: «Не хочу бути гіршим у групі» (23,7%) і «Цього хотіли батьки» (45,8%).

Щодо суб'єктивного контролю, то у більшості респондентів переважає екстернальний локус контролю (57,3%), а показник інтернального, відповідно, становить (42,7%). Тобто, більшість студентів можуть бути невпевненими у своїх здібностях, неврівноваженими, прагнуть відкласти реалізацію своїх прагнень на невизначений термін, тривожні та конфліктні. Відповідно, інтернали є більш впевненими у собі, послідовними та наполегливими у досягненні поставлених цілей, врівноваженими й комунікабельними. Таким чином, серед досліджуваних переважають особи з екстернальним локусом контролю та зовнішніми мотивами учіння.

Для перевірки взаємовпливу рівня суб'єктивного контролю та мотивації учіння студентів-психологів на основі застосування обраних методик, був проведений аналіз отриманих даних за допомогою кореляційного аналізу (r-Спірмена).

Результати дослідження особливостей взаємозв'язку локусу контролю та мотивації учіння студентів-психологів засвідчили, що чим вищий у студентів рівень локусу контролю, тим вища у них внутрішня навчальна мотивація. Тобто, якщо студент бере відповідальність на себе за все, що відбувається у його житті – тим вірогідніше його навчально-пізнавальні мотиви будуть закладені у самому процесі учіння: інтерес до навчання, прагнення отримувати глибокі знання, бажання успішно вчитись ($r=0,356$, при $p<0,005$).

Також дослідження засвідчило, що чим вища внутрішня мотивації у студента, тим вищою буде загальна інтернальність ($r=0,393$, при $p<0,002$), що вказує на прийняття студентами відповідальності за події власного життя. За результатами кореляційного аналізу зафіксовано прямий вплив високих показників внутрішньої мотивації студентів на зростання інтернальності особистості у сфері досягнень ($r=0,334$ при $p<0,009$). Такі студенти вважають, що самі досягли багато хорошого у своєму житті, і прагнуть успішно слідувати своїй меті у майбутньому. Разом з тим, зростання внутрішньої інтернальності детермінує підвищення особистої відповідальності у сферах, де студент відчуває неуспішність ($r=0,342$ при $p<0,009$). Отримані показники означають, що у досліджуваних є висока ймовірність звинувачувати саме себе в невдачах, які можуть відбуватись у житті.

Водночас, зафіксовано прямий взаємозв'язок внутрішньої інтернальності та інтернальності у сфері професійних стосунків ($r=0,400$ при $p<0,002$). Тобто, такі студенти розглядають свою участь, як важливий чинник в організації власної навчально-професійної діяльності та у сфері міжособистісних стосунків ($r=0,468$ при $p<0$). Вони усвідомлюють власну відповідальність за успішність та конструктивність взаємодії з батьками, викладачами, одногрупниками.

Аналіз впливу внутрішньої інтернальності на автономність у сфері сімейних відносин ($r=0,356$ при $p<0,005$) та у ставленні до власного здоров'я ($r=0,381$ при $p<0,003$) також показав вагомі прямі зв'язки. Такі результати свідчать про вміння студента брати на себе

відповідальність у випадку сімейних конфліктів, хвороби та усвідомлювати, що безконфліктне спілкування та одужання залежатиме саме від його дій.

Результати дослідження також довели, що чим вищий екстернальний локус контролю у студентів, тим нижчою є внутрішня навчальна мотивація ($r=-0,356$, при $p<0,005$). Тобто, якщо студенти вважають, що більшість подій, які відбуваються в їх житті залежать від впливу інших чи випадку, відповідно, у й навчальній діяльності їх мотиви будуть знаходитися поза процесом учіння. За нашим уявленням, них буде низьким інтерес до професії та відсутнє прагнення отримати глибокі знання, прагнення до самовдосконалення.

Також було виявлено зворотні кореляційні зв'язки зниженої зовнішньої навчальної мотивації з вираженою загальною інтернальністю ($r=-0,371$ при $p<0,004$) та високими показниками інтернальності у сфері досягнень ($r=-0,341$ $p<0,008$). А отже, чим більше навчальні мотиви пов'язані з самим процесом учіння, тим більша вірогідність, що студент братиме відповідальність за всі події, які відбуваються в його житті. Такі респонденти вважають, що самі досягли всього позитивного у власному житті та прагнутимуть з успіхом слідувати їх меті у майбутньому.

У той же час доведено, що чим менше вираженою є зовнішня мотивація студентів, тим більш вираженою буде інтернальність в сфері навчально-професійних відносин ($r=-0,353$ при $p<0,006$). Такі студенти вважають себе відповідальними за організованість і успішність учбових дій та взаємини, які складатимуться з одногрупниками й викладачами.

Висновки

Згідно мети та завдань дослідження було виявлено психологічні особливості мотивації учіння і локусу контролю майбутніх психологів та означено специфіку взаємозв'язку між ними.

За результатами проведеного дослідження визначено, що у переважної кількості студентів яскраво вираженою є зовнішня мотивація і екстернальний локус контролю, а менш явною є внутрішня мотивація та інтернальний локус контролю. Результати діагностики навчальної мотивації студентів свідчать, що найбільш значимими є комунікативні мотиви, мотиви престижу та професійні. Досить вагомими є мотив уникання неприємностей та нарікань. Також, отримані показники вказують, що значна кількість студентів навчається у закладі вищої освіти лише задля отримання диплому про вищу освіту та через привабливість соціальної ролі студента.

Відповідно до результатів проведеного кореляційного аналізу можна зазначити, що рівень суб'єктивного контролю студентів-психологів впливає на мотивацію їх учіння. Зокрема, студенти з інтернальним локусом контролю мають внутрішню мотивацію і навчаються у ЗВО, переважно, задля здобуття знань та майбутньої успішної професійної діяльності. Відповідно, студенти з екстернальним локусом контролю мають, переважно, зовнішню навчальну мотивацію. Основна мета їх навчання не оволодіння змістом навчальних предметів і здобуття глибоких знань, а отримання хорошої оцінки, диплому, стипендії, схвалення викладача.

Отже, за результатами кореляційного аналізу емпірично доведено існування досить вираженого взаємозв'язку між рівнем суб'єктивного контролю студентів-психологів та мотивацією їх учбової діяльності.

Перспективою подальших досліджень ми вбачаємо у створенні авторського курсу з розвитку мотивації учіння студентів-психологів з різним рівнем суб'єктивного контролю.

Література

1. Боснюк, В. (2020). *Математичні методи в психології: курс лекцій*. Харків : НУЦЗУ.
2. Бондар, Л. (2017). *Features of motivation of educational activity of students – future practical psychologists*. *Вісник Національного авіаційного університету. Збірник наукових праць: педагогіка, психологія*, 10, 23–27. <https://doi.org/10.18372/2411-264X.10.12459>.
3. Бондар, Л., & Литвинчук, Н. (2020). Мотивація навчальної діяльності студентів як провідний чинник підготовки майбутніх фахівців. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія»: науковий журнал*, 11, 67–71. Режим доступу: <https://journals.oa.edu.ua/Psychology/article/view/2970>
4. Демчук, О. (2016). Локус контролю в структурі Я-концепції особистості як когнітивна детермінанта вибору копінг-стратегій. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки*, 2(1), 53–58. Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkhp_2016_2\(1\)_11](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkhp_2016_2(1)_11).
5. Скворчевська, Є. (2021). Особливості локусу контролю у студентів-агрономів. *Zeszyty naukowe wyższej szkoły technicznej w katowicach*, 13, 145–158. Режим доступу: http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/14_Skvorchevska.pdf
6. Хомуленко, Т., Крамченкова, В., Туркова, Д., Лесніченко, Н., & Миронович, Б. (2019). Методика діагностики тілесного локусу контролю. *Вісник Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди. Психологія*, 62, 293–316. Режим доступу: <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/psychology/article/view/3115>
7. Мирошник, О. (2023). Локус контролю та рефлексивність. *Науковий журнал з соціології та психології «Габітус»*, 45, 238–242. Режим доступу: <http://habitus.od.ua/journals/2023/45-2023/39.pdf>
8. Рекун, Г., & Прус, Ю. (2015). Діагностика навчальної мотивації студентів ВНЗ. *Актуальні проблеми економіки*, 5, 386–394. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2015_5_48.
9. Федорчук, С., Петровська, Т., Арнаутова, Л., Ганага, О., & Хмельницька, І. (2023). Локус контролю як особистісний ресурс подолання стресу кваліфікованих спортсменок. *Спортивна медицина, фізична терапія та ерготерапія*, 1, 28–34. <https://doi.org/10.32652/spmed.2023.1.28-34>
10. Стахова, О., & Галіцька, І. (2018). *Психологічні особливості розвитку локус-контролю в студентському віці*. О.О. Стахова (Ред.). *Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців: збірник науково-методичних праць*. (с. 21-25). Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/28765/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%B04.pdf>
11. Тимошук, С., & Третяк, О. (2015). Особливості формування навчальної мотивації студентів. *Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні науки*, 2(80), 64–68. Режим доступу: <https://visnyk.zu.edu.ua/Articles/80/14.pdf>
12. Хижняк, О. (2009). Локус контролю у становленні особистості захисника країни. *Наука і освіта*, 1(2), 135–138. Режим доступу: <http://dspace.pdpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/13998/1/Khyzhniak%20Iryna%20Anatolii%202009.pdf>
13. Шмідзен, І., & Юхименко, І. (2021). Теоретичні аспекти дослідження взаємозв'язку мотивації та локусу контролю особистості. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Психологія*, 1, 36–39. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика».

14. Gomez, R. (1998). Locus of control and avoidant coping: Direct, interactional and mediational effects on maladjustment in adolescents. *Personality and Individual Differences*, 24(3), 325–334.
15. Krampen, G. (1982). *Differentialpsychologie der Kontrollüberzeugungen (Locus of control)*. Gottingen, Toronto, Zurich : Hogrefe
16. Thayer, S., Gorman, B., Wessman, A., Schmeidler, G., & Mannucci E. (1975). The Relationship between Locus of Control and Temporal Experience. *The Journal of Genetic Psychology*, 126(2), 275–279. <https://doi.org/10.1080/00221325.1975.10532342>
17. Rotter, J. (1966). Generalized expectancies for internal versus external control of reinforcement. *Psychological Monographs: General and Applied*, 80(1), 1–28. <https://doi.org/10.1037/h0092976>
18. Ryan, R., & Deci, E. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development and well-being. *American psychologist*, 55(1), 68–78. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68>
19. Weiner, B., & Kukla, A. (1970). An attributional analysis of achievement motivation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 15,1–20.

References

1. Bosniuk, V. (2020). *Matematychni metody v psykhologii: kurs leksii [Mathematical methods in psychology: a course of lectures]*. Kharkiv : NUTsZU [in Ukrainian].
2. Bondar, L. (2017). Features of motivation of educational activity of students – future practical psychologists [Features of motivation of educational activity of students – future practical psychologists]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Zbirnyk naukovykh prats: pedahohika, psykhologhiia – Bulletin of the National Aviation University. Collection of scientific works: pedagogy, psychology*, 10, 23–27. <https://doi.org/10.18372/2411-264X.10.12459> [in Ukrainian].
3. Bondar, L., & Lytvynchuk, N. (2020). Motyvatsiia navchalnoi diialnosti studentiv yak providnyi chynnyk pidgotovky maibutnikh fakhivtsiv [Motivation of students' educational activity as a leading factor in the training of future specialists]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Seriiia «Psykhologhiia»: naukovyi zhurnal – Scientific notes of the National University "Ostroh Academy". Series "Psychology": scientific journal*, 11, 67–71. Retrieved from <https://journals.oa.edu.ua/Psychology/article/view/2970> [in Ukrainian].
4. Demchuk, O. (2016). Lokus kontroliu v strukturi Ya-kontseptsii osobystosti yak kohnityvna determinanta vyboru kopinh-stratehii [Locus of control in the structure of the self-concept of the individual as a cognitive determinant of the choice of coping strategies]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriiia: Psykhologhichni nauky – Scientific Bulletin of the Kherson State University. Series: Psychological Sciences*, 2(1), 53–58. Retrieved from [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkhp_2016_2\(1\)_11](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkhp_2016_2(1)_11) [in Ukrainian].
5. Skvorchevska, Ye. (2021). Osoblyvosti liukusu kontroliu u studentiv-ahronomiv [Peculiarities of locus of control in agronomist students]. *Zeszyty naukowe wyzszej szkoly technicznej w katowicach*, 13, 145–158. Retrieved from http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/14_Skvorchevska.pdf [in Ukrainian].
6. Khomulenko, T., Kramchenkova, V., Turkova, D., Lesnichenko, N., & Myronovych, B. (2019). Metodyka diahnostryky tilesnoho lokusu kontroliu [Methodology for diagnosing the bodily locus of control]. *Visnyk Kharkivskiyi natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni H.S. Skovorody. Psykhologhiia – Bulletin of the Kharkiv G.S. Skovoroda National Pedagogical University. Psychology*, 62, 293–316. Retrieved from <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/psychology/article/view/3115> [in Ukrainian].
7. Myroshnyk, O. (2023). Lokus kontroliu ta reflektynnist [Locus of control and reflexivity]. *Naukovyi zhurnal z sotsiologii ta psykhologii «Habitus» – Scientific Journal of Sociology and Psychology "Habitus"*, 45, 238–242. Retrieved from <http://habitus.od.ua/journals/2023/45-2023/39.pdf> [in Ukrainian].

8. Rekun, H., & Prus, Yu. (2015). Diahnostyka navchalnoi motyvatsii studentiv VNZ [Diagnostics of educational motivation of university students]. *Aktualni problemy ekonomiky – Current problems of economics*, 5, 386–394. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2015_5_48 [in Ukrainian].
9. Fedorchuk, S., Petrovska, T., Arnautova, L., Hanaha, O., & Khmelnytska, I. (2023). Lokus kontroliu yak osobystisnyi resurs podolannia stresu kvalifikovanykh sportsmenok [Locus of control as a personal resource for overcoming stress of qualified sportswomen]. *Sportyvna medytsyna, fizychna terapiia ta erhoterapiia – Sports Medicine, Physical Therapy and Occupational Therapy*, 1, 28–34. <https://doi.org/10.32652/spmed.2023.1.28-34> [in Ukrainian].
10. Stakhova, O., & Halitska, I. (2018). Psykholohichni osoblyvosti rozvytku lokus-kontroliu v studentskomu vitsi [Psychological features of the development of locus control in student age]. O.O. Stakhova (Ed.). *Aktualni pytannia teorii ta praktyky psykholoho-pedahohichnoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv: zbirnyk naukovo-metodychnykh prats – Current issues of the theory and practice of psychological and pedagogical training of future specialists: a collection of scientific and methodological works* (pp. 21-25). Retrieved from <http://eprints.zu.edu.ua/28765/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%B04.pdf> [in Ukrainian].
11. Tymoshuk, S., & Tretiak, O. (2015). Osoblyvosti formuvannia navchalnoi motyvatsii studentiv [Features of formation of educational motivation of students]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu. Pedahohichni nauky – Bulletin of Zhytomyr State University. Pedagogical Sciences*, 2(80), 64–68. Retrieved from <https://visnyk.zu.edu.ua/Articles/80/14.pdf> [in Ukrainian].
12. Khyzhniak, O. (2009). Lokus kontroliu u stanovlenni osobystosti zakhysnyka krainy [The locus of control in the formation of the personality of the defender of the country]. *Nauka i osvita – Science and education*, 1(2), 135–138. Rezhym dostupu: <http://dspace.pdpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/13998/1/Khyzhniak%20Iryna%20Anatoliivna%202009.pdf> [in Ukrainian].
13. Shmidzen, I., & Yukhymenko, I. (2021). Teoretychni aspekty doslidzhennia vzaiemozviazku motyvatsii ta lokusu kontroliu osobystosti [Theoretical aspects of the study of the relationship between motivation and locus of control of the individual]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: Psykholohiia – Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Psychology*, 1, 36–39. Uzhhorod : Vydavnychiy dim «Helvetyka» [in Ukrainian].
14. Gomez, R. (1998). Locus of control and avoidant coping: Direct, interactional and mediational effects on maladjustment in adolescents. *Personality and Individual Differences*, 24(3), 325–334.
15. Krampen, G. (1982). *Differentialpsychologie der Kontrolluberzeugungen (Locus of control)*. Gottingen, Toronto, Zurich : Hogrefe
16. Thayer, S., Gorman, B., Wessman, A., Schmeidler, G., & Mannucci E. (1975). The Relationship between Locus of Control and Temporal Experience. *The Journal of Genetic Psychology*, 126(2), 275–279. <https://doi.org/10.1080/00221325.1975.10532342>
17. Rotter, J. (1966). Generalized expectancies for internal versus external control of reinforcement. *Psychological Monographs: General and Applied*, 80(1), 1–28. <https://doi.org/10.1037/h0092976>
18. Ryan, R., & Deci, E. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development and well-being. *American psychologist*, 55(1), 68–78. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68>
19. Weiner, B., & Kukla, A. (1970). An attributional analysis of achievement motivation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 15, 1–20.

**RELATIONSHIP OF LOCUS OF CONTROL AND EDUCATIONAL
MOTIVATION OF PSYCHOLOGY STUDENTS**

Svitlana Stavyt'ska

**Doctor of Psychological Sciences, Professor of the Department of Pedagogy
and Psychology**

Kyiv Vadym Hetman National University of Economics

54/1, Beresteyskyi prospect, Kyiv, Ukraine, 03057

stavyt'ska.svitlana@kneu.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0003-0800-0876>

Valentyna Kutishenko

PhD in Psychology, Associate Professor

Kyiv Boris Grinchenko Metropolitan University

18/2, Bulvarno-Kudryavska Str., Kyiv, Ukraine, 04053

v.kutishenko@kubg.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0002-5597-705X>

Abstract

The article is focused on the theoretical and empirical analysis of the relationship between the locus of control and motivation of educational activities of psychology students. To conduct the study, a series of theoretical (analysis and synthesis of literature on the research problem) and psychodiagnostic methods was used, such as “Diagnostics of students’ educational motivation” (A.O. Rean and V.A. Yakunin, modified by N. Ts. Badmaeva), “Determination of the level of subjective control” (E.F. Bazhyn, E.A. Golyunkina, L.M. Etkind). The relationship between the indicators obtained was determined by correlation analysis (r-Spearman). The total sample of the study consisted of 90 people - third- and fourth-year students of Vadym Getman KNEU, Borys Grinchenko KSU and Mykhailo Dragomanov USU. The age and gender of the respondents were not taken into account in the study. According to the study results, the most pronounced (in descending order) motives among the students are communication motives, prestige and professional motives, motives to avoid troubles and complaints. In addition, a significant number of students study at higher education institutions only to obtain a higher education diploma, and because they like the social role of the student. Most students are dominated by extrinsic motivation and an external locus of control. It has been established that the level of subjective control of psychology students affects the motivation of their educational activities. Students with an internal locus of control have a predominant internal motivation and study at higher education institutions, primarily for the purpose of gaining knowledge and future successful professional activities. Higher education students with an external locus of control have mainly external learning motivation and their goal is primarily to obtain a good grade, diploma, scholarship, teacher and classmates’ approval, rather than mastering the content of academic subjects or gaining deep professional knowledge. Thus, the results of the correlation analysis have empirically proven the existence of a sufficiently pronounced relationship between the level of subjective control of psychology students and the motivation of their learning activities.

Keywords: learning activity, extrinsic learning motivation, intrinsic learning motivation, internal locus of control, external locus of control.

Подано 07.10.2024

Рекомендовано до друку 14.10.2024